

Nr 201.

Av herr **Lithander**, om utbetalande av viss ersättning till änkefru E. Kleberg eller hennes rättsinnehavare.

I skrivelse nr 392 har 1933 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att av förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet såsom ersättning till änkefru E. Kleberg utbetala det belopp, som Kungl. Maj:t efter närmare prövning kunde finna skäligt.

Ärendet remitterades den 21 juni 1933 till kungl. statskontoret, som den 4 augusti tillstyrkte, att 35,000 kr. utbetaltes. Först den 20 oktober — c:a 4 månader efter riksdagens beslut — förordnade Kungl. Maj:t, dels att endast 20,000 kr. skulle utbetalas till fru K. och dels att hon skulle beredas en pension. För detta ändamål inbetalte kungl. utrikesdepartementet kr. 15,000 till kungl. pensionsstyrelsen. Kungl. Maj:ts beslut synes ägnat att förväna, om man jämför det med motiveringarna till bankoutsrottets utlåtande nr 36, statsutskottets utlåtande nr 132 samt kungl. statskontorets utlåtande av den 4 augusti. Bankoutsrottet ansåg att omständigheterna vid ingenjör Klebergs avrättande i Tashkent 1919 möjligen kunde motivera en ersättning åt fru K., ehuru utskottet i saknad av en i officiellt godtagbar form lämnad redogörelse för händelsen ansåg, att Kungl. Maj:t *i första hand* borde pröva frågan. Utskottet tillade att så vitt utskottet hade sig bekant möjlighet icke torde saknas att erhålla tillförlitliga upplysningar. Huruvida Kungl. Maj:t införskaffat de åsyftade upplysningarna är icke bekant.

Uttrycket ”i första hand” synes böra tolkas så, att riksdagen velat förbehålla sig prövning i sista hand.

Statsutskottet ifrågasatte, huruvida en pension vore den lämpligaste formen med hänsyn till fru K:s höga ålder och den långa tid, som förflutit, och skriver: ”Huru än pensionsfrågan må lösas — ett spørsmål, varöver utskottet icke har att yttra sig — anser sig utskottet böra förorda, att åt fru K. beredes ersättning i form av ett *kapital*, så avvägt, att det kan betraktas som slutlig ersättning intill tiden för Kungl. Maj:ts beslut.

Kungl. statskontoret, som haft sig bekant, att statsutskottet haft tillgång till ytterligare ingående upplysningar i ärendet utöver de handlingar, som utrikesdepartementet ställt till förfogande, varmed förmodligen avses innehållet i en på sin tid till U. D. ingiven men från utrikesdepartementet sedermera förkommen rapport, vilken jämväl torde åsyftas av bankoutsrottet, utgår därför endast från riksdagens direktiv i dess skrivelse nr 392.

Med utgångspunkt av ett *minimibelopp* för ingenjör K:s liv av 20,000 kr., vilket väl med hänsyn till förhållandena torde vara allt för lågt, och för egendomen av 20,000 med en räntefot av 5 % beräknar statskontoret ersättningsbeloppet till 67,000 kr. Om därifrån dragas de 20,000 kr., som fru K. erhö

1927, jämte ränta, återstår att utbetala ett belopp pr 1 juli 1933 av 41,000 kr. Då emellertid statskontoret ansett 5 % vara för hög räntefot, föreslås ett reducerat belopp av 35,000 kr. som skälig ersättning till den 1 juli, på grund varav statskontoret anser att en eventuell pension således icke skulle bliva retroaktiv.

Statskontoret anför slutligen, att då det varit statsutskottet bekant vartill ersättningen skulle disponeras och utskottet icke ansett sig böra föreslå riksdagen att uppställa några villkor för dispositionerna därav, så har statskontoret ej heller ansett skäl föreligga att föreslå Kungl. Maj:t att vid bestämmande av beloppets storlek eller sättet för dess utbetalande taga någon hänsyn till berörda förhållanden.

Mot bakgrunden av ovan refererade motiveringar förefaller det som om Kungl. Maj:t handlat rakt i strid mot innebörden av riksdagens beslut och i pensionsfrågan föregripit riksdagens prövning, samtidigt som Kungl. Maj:t endast delvis följt riksdagens beslut att ett kapitalbelopp skulle utgå som ersättning till fru K. Ty det kan väl näppeligen påstås att överförande av kr. 15,000 från en av statsverkets räkningar till en annan kan kallas för en utbetalning till fru K., då ju dessa 15,000 kr. förbliva i statens ägo efter fru K:s död.

Det kan väl även ifrågasättas, huruvida Kungl. Maj:t bör s. a. s. upphäva sig till förmyndare för enskild medborgare, så som fallet blir här, om man vill göra gällande att 35,000 kr. verkligen utbetalts till fru K. Ej ens åberopandet av den i § 34 i lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda frivilliga försäkringen förtager Kungl. Maj:ts beslut karaktären av ett visst tvång mot enskild medborgare.

Skulle man emellertid vilja bortse härifrån och medgiva, att Kungl. Maj:t följt riksdagens beslut att utbetala det belopp, som Kungl. Maj:t efter prövning funnit skäligt, så blir följden den, att Kungl. Maj:t ansett 20,000 kr. vara skäligt belopp, under det att statskontoret ansett 35,000 kr. som ett minimum.

Det torde vara ostridigt att de 20,000 kr., som fru K. erhöll 1927, voro att betrakta som en ersättning för förlusten av hennes sons *liv*. Statskontoret skriver nämligen i sitt utlåtande i anledning av bankoutskottets remiss av motionen om pension vid 1933 års riksdag följande: "För den egendom Kleberg förlorade i Ryssland har ersättning därför ej utgått."

De 15,000 kr., som Kungl. Maj:t avsatt som grundlag för pension, torde även få anses som ersättning för förlusten av ingenjör K:s *liv*.

Således skulle som ersättning för egendomen kunna räknas allenast de 20,000 kr. som utbetaltes 1933. Då egendomen var värderad till 19,820 kr. och förlorades 1919, bör skäligen beräknas ränta även å dessa 20,000 kr. i 15 år från 1919. Vilken räntefot som därvid bör användas kan möjligen diskuteras. Hade fru K. erhållit dessa 20,000 kr. omedelbart, hade hon tämligen säkert kunnat placera dessa medel mot i genomsnitt kanske 6 %, men då statskontoret anser 5 % vara en för statens vidkommande hög räntefot, kanske 5 % böra läggas till grund och räntan således beräknas till c:a 15,000 kr.

Med hänsyn till de skäl, som föranlett riksdagen att besluta en gottgörelse till

fru K. och då denna gottgörelse i föreliggande fall bör tillmätas på sådant sätt, att därav framgår statens vilja att i detta fall lämna en på skäligen grunder avvägd ersättning, får jag hemställa,

att riksdagen ville besluta, att utöver vad hittills utgått som ersättning, måtte till fru K. eller hennes rättsinnehavare utbetalas ytterligare 15,000 kr.

Stockholm den 23 januari 1934.

Edvard Lithander.
